

ՎԼԱՍ ԿԱՌՆԻԱՅԻ

ՎԵՆԵՏԿԵԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ ԺԶ ԴՍՈՌԻՆ

(Տես էջ 262)

Մինչդեռ Քառասնից Վտենին պաշտօնեայն երկու զինուորաց հետ կը պատ-
րաստուէր՝ ընդունած պատուէրն 'ի գլուխ հանելու, Գէորգ, Վիկտորինէ և
Պէրբո ալ կանուխ ելած կը պատրաստուէին, սպասելով որոշուած ժամուն, յո-
րում պիտի երթային զտղան դարմանոցէն հանելու, և մօտ ծովեզերքը Պէրբո-
յի կոնտոյայն պատրաստ կեցեր էր զիրենք տանելու: Դուրս ելլելու վրայ էին՝
երբ դուռը զարնուեցաւ:

— Ո՛վ է . . . հարցուց Պէրբո, շտապելով վերնազգեստն հագուելու:

— Տէրութիւնը, պատասխանեց ձայն մի՝ որ զինքը սարսափեցուց:

— Տէրութիւնն ինչ բան ունի տանդ մէջ, հարցուց Գէորգ իւր կնոջը:

— Զեմ գիտեր. բաց, Պէրբո:

— Ներս հրամէ, տէր, ըսաւ Պէրբո դուռը բանալով: Դուան քով կեցան
պահպանութեան համար երկու զինուորք, մինչդեռ ուրիշ երկու զինուորք և
Քառասնից պաշտօնեայն մտան խռհանոցին մէջ:

— Ի՛նչ ծառայութիւն կրնամ ընել ձեզ, հարցուց Գէորգ, որ զինուորական
զգեստի տարազն ունէր:

— Վիկտորինէ Տօլֆին, ձայնեց պաշտօնեայն:

— Այնն է, ըսաւ Գէորգ, ահաասիկ. ինչ կ'ուզէ իրմէն:

— Եանուն վսեմափառ Մերակուտին եկած եմ պահանջելու իրմէն մանուկ
մի, որ անցած իրիկուն անյայտ եղած է. և կ'ստկած կայ որ դուն յափշտակած
լինիս, ըսաւ պաշտօնեայն՝ դառնալով դէպ 'ի Վիկտորինէ:

— Մանուկ մի, ըսաւ Գէորգ, խիստ զէմք մի առնելով և ուշադրութեամբ
կնոջ երեսը նայելով, որ այսպիսի պահանջման վրայ ապշած՝ չկրցաւ բառ մ'աւ-
տարել:

— Ի՛նչ, զմեզ տղոց զող կը կարծեն, հարցուց Պէրբո, կէս հեղնական կէս
վրդովեայ. և ո՛վ է այդ տղան՝ զոր տանս մէջ կու գան փնտռելու այսպիսի զի-
նուորական մեծ հանդիսաւորութեամբ:

— Զէլթրուտ Սկրէմինի որդին է, վրայ բերաւ պաշտօնեայն: — Ըսէ ուրեմն
ինծի ինչ ըրիր տղան, մեր պահեր ես զինքը, աւելցուց նա՝ խօսքն առ Վիկտո-
րինէ ուղղելով:

— Բայց ես բան չեմ գիտեր, տէր. հարցմունքդ ինծի համար բոլորովին նոր
բան է:

— Շատ լաւ. բնաւ մէկը պիտի չլարժի այս տեղէն, ըսաւ Քառասնից պաշ-
տօնեայն. որովհետեւ կը ժխտես, առնը խուզարկութեան ներքե պիտի ձգեմ:

— Հրամեցէ, պատասխանեց Պէրբո. քիչ ժամանակի կորուստ պիտի ունե-
նաք տունը խուզարկելու համար. սենեակ մը, այս խռհանոցս. և ահա վերջը կը
հասնիր:

— Պաշտօնեայն՝ իւր օտորակարգելոց և Պէրբոյի հետ մտան սենեակը խո-
զարկելու: Այս միջոցիս Գէորգ դառնալով կնկան հարցուց.

— Փնտռուած տղան միթէ այն չէ, որ ըսիր թէ մօրեղբորդ ժառանգն եղաւ:

— Այո, պատասխանեց խեղճ բոլորովին գող ելած կրած յուզմունքէն:

- Բայց դուն կը դողաս, Վիկտորինէ, ըսաւ խիստ կերպով ամուսինն:
- Իրաւ է . . . և չեմ գիտեր ինչ պատճառաւ . . . Այս խօսքիս վրայ՝ վերադարձաւ պաշտօնեայն, և Գէորգ Հարցուց իրեն.
- Ձեզ պատուէր տրուածը կատարեցիք:
- Տղան չի գտնուիր, պատասխանեց նա:
- Ես ալ գիտի թէ պիտի չգտնես, վրայ բերաւ Պէքքօ:
- Բայց Քառասնից տտեանն պիտի գիտնայ գտնելու կերպը, պատասխանեց պաշտօնեայն: Յետոյ դառնալով առ Վիկտորինէ՝ ըսաւ.
- Վիկտորինէ Տօլֆին, յանուն Եղեռնադատ Քառասնից Ատենին՝ ձերբաւկաւուած ես:
- Ձերբաւկաւուած, գոչեցին ամէնքը միաբերան:
- Ինչ . . . հօրեղբօրս աղիկը բանտարկուի . . . բայց ինչ բանի վրայ այս պիտի անարգ կասկած մի Հաստատուած է. ո՞վ կ'ամբաստանէ զինքը՝ չգործած յանցանքի համար:
- Տէր, ինչպէս ըսի՝ ես իրեն էրիկն եմ, ըսաւ Գէորգ, պատիւ ունեցող զինուոր եմ, և ինքզինքը երայխաւոր կ'ընեմ կնկանս տեղ. վաղը ես անձամբ կու դամ Պալատը, և . . .
- Չեմ կրնար, վրայ բերաւ պաշտօնեայն: Կինդ պէտք է ինձ ընկերէ, այս է ընդունած պատուէրս:
- Բայց պիտի գիտնաք գէթ, ըսաւ լալով դժբախտ կինն, թէ արդեօք ինչ հիման վրայ ինձի դէմ այսպիսի գարշիլի ամբաստանութիւն եղած է: Ըսէք, կ'աղաչեմ . . . Ապահով եղէք, տէր, որ ես անմեղ եմ . . . և սիրտս կը կնկեքի իմ վրայօքս այսպիսի գարշ ամբաստանութիւն մը լսելով . . . ըսէք ինձ, կը պազատիմ, և կամ ես ըսեմ որ միտքս ցնորից մէջ է:
- Թէպէտ և իմ պարտքս կ'արգելու ինձ զայդ, այսու հանդերձ կ'ուզեմ զուհացրնել զքեզ, պատասխանեց պաշտօնեայն: — Տիկին, կը յիշես այն օրը՝ յորում Ճէլթրուտ տիկնոյ, նորա որդւոյն և պաշտօնէին զիմաց՝ որ եկած էր ըստիպելու զքեզ որ տունը թողուս, ըսած լինիս ինչդ այս խօսքերս: Ո՛վ գիտէ քե այդ որդիդ, որ հիմա իմ ժառանգորդիսն կը յափշտակէ, կարծածեղ աւելի շուտ պիտի չմեակի: Այս խօսքերս քուկդ են, այնպէս չէ:
- Ի՞նչն այս խօսքերս ըսիր, Հարցուց Գէորգ կնկանը:
- Սիրելի Գէորգս, այն ժամանակ զուխս իմա չէր:
- Այո, խեղճը ցաւէն ինքերմէն դուրս ելեր էր. հաւատա, ըսաւ Պէքքօ:
- Այդ բանդ հետեանք չի բերեր որ տղան յափշտակուած չլինի, վրայ բերաւ պաշտօնեայն հեզնութեամբ:
- Բայց ես բան չեմ գիտեր, ըսաւ Վիկտորինէ, անմեղ եմ:
- Անմեղ կամ մեղաւոր՝ իմ գիտնալու բանս չէ: Հիմակուհիմա խնդրեմ հետքս եկուր: Տանլանքներն պիտի կարենան եղեռնադործութիւնդ խոտտովանցընել տալ քեզի: — Յետոյ դառնալով հետն եղող զինուորաց ըսաւ. Պարտաքերնիդ կատարեցէք:
- Վիկտորինէ, որ շուտ մը զինուորներէն պաշարուեցաւ, աղէխարշ աղաղակ մ'արձակեց, և մարած ինկաւ իւր ամուսնոյն և Պէքքօյի բազկացը մէջ: Փոխադրուելով այն կոնտոյայիս մէջ, որ պիտի տանէր զինքը Ընկեցիկ տղայոց Դաւաննոցը, ուր կը յուսար իւր որդին գտնել, տարուեցաւ ընդ Հակառակն Դքսին Պալատը. և այն ահաւոր բանտերուն երկաթեայ դռներն բացուեցան ընդունելու զգժբախտ Տօլֆին, որ քանի մի վայրկեան առաջ ինքզինքն երկանկութեան ծայրն հասած կը համարէր:

բայց եթէ երազ մի՝ ամենարագ փայլակ մի, որ կը գգուէ պատիր և վայրկեանս, կան երջանկութեամբ. յետոյ յանկարծ բոլորովին կը խաւարի. և սնոտի պատ-
րանքն աներևութանալով՝ դժբախտն վերստին կը զահալվի մարդկային թը-
շուառութեանց անյատակ անդնդոյն մէջ:

ՉԼՈՒԽ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Անգգամոռքեան յաղթանակը

Վիկտորինէ Տօլֆինի դէմ եղած ամբաստանութիւնն իրեն հիմն ունէր ըստ
ինքեան անժխտելի իրողութիւն մի. վասն զի թէպէտ և այն դժբախտն միշտ
իրեն արդար լինելը կը բողոքէր, բայց նորա դատաւորներն համարելով զինքը
իր յափուակող Անտոն Վրէժնի, իրեն դէմ սկսան մանկասպանի մը դատա-
վարութիւն. եղեռն մի, որ այն ժամանակ ծայրագոյն աստիճանի՝ գլխապար-
տութեան պատժօք՝ կը պատուհասուէր:

Եւ ինչպէս յաճախ կը հանդիպի այսօրինակ պարագայից մէջ, որ եղերան
մի յայտնութիւնն՝ կասկածի ներքեւ կը ձգէ նոյն յանցանքին հեղինակ համա-
րուածն նաև ուրիշ եղերանց՝ որք անպատուհաս մնացած լինին, որովհետև
համարիտ յանցաւորքն կրցած են արդարութեան խուզարկութենէն խուսափել
զիրենք, այսպէս ուրեմն նաև դժբախտ Վիկտորինէի վրայ սկսան կասկածիլ,
եթէ համարեան ըսենք՝ ոչ յանկրաւի, իբրև հեղինակ քաղաքին մէջ ի գործ
գործած նաև ուրիշ ամէն յափուակութեան մանկանց. ամենեւին ուշ չգրուելով
դատաւորաց կողմանէ այն ամենայն բարի բարի վկայութեանց, որք նորա վա-
րուց վրայ կը տրուէին, և որք կը նկարագրէին զՎիկտորինէ իբրև հայելի մը
պատուաւոր կեանք վարողի և իբրև օրինակ ամուսնական առաքինութեանց:

Այն թշուառ կինն Գրսին Պալատին բանտերուն մէջ կը հեծէր, սպասելով
որ իւր դատաքննութեան պաշտօնական հարցփորձն կազմուելով՝ գրի առնուի.
մինչդեռ ստոյգ յանցաւորներն կ'ուրախանային իրենց անպատուհաս մնալուն
վրայ. և պիտի տեսնենք որ բախտն այնպիսի կերպով և այնքան իրենց օգտին
կը շրջէր, որ չկար իրենց վրայօք ամենաշեղուար անգամ կասկածի տեղի, մա-
նաւանդ թէ՛ որ և իցէ կասկածանայ ստուերն ալ կը փարատէր:

Սակայն խորագէտն Սիլվիստրա խելք մտածեց իւր արժանաւոր տագրին
հետ խորհրդակցելու և որոշելու որ այլ ևս մատաղ տղայոց չըպչին՝ քանի որ ի
գործ գործած յափուակութեանց համար յանցաւոր կարծուածին դէմ բացուած
դատաւորանան առ ի կախ կը մնար, և թէ գոհ լինին որ և իցէ վերջնական և
կամ տէրութենէն կասկածաւոր մարդկանց մարմիններով. վասն զի այս տեսակ
մարդկանց անյայտանայն շատ աղաղակ չէր կրնար մէջտեղ հանել, որովհետև
Հասարակապետութիւնն այնքան փոթ չէր ընծր իմանալու քանի մը դատար-
կապարտ անձանց այս ինչ կամ այն ինչ պատճառաւ մէջտեղէն վերցունելուն.
միւս կողմանէ նոցա ընտանիքն չէին կարող Քառասնից Առնին գլխաւորին
առջնէն ելնել և եղածին վրայօք տեղեկութիւն տալ, որովհետև իբր հետեանք՝
զանազան ծածուկ եղեռնագործութեանց ի վնաս իրենց յայտնութենէն՝ կը
վախէին:

Գործերն այս վիճակի մէջ էին, երբ օր մի առաւօտը Պէրքօ մտաւ Վլադի
խանութը. այս վերջինս տեսնելով զինքը տխուր և մոռնութեան մէջ ընկղմած,
իբրև թէ բան չգիտնար, պատճառն հարցուց:

— Ինչ կ'ուզես որ ունենամ, պատասխանեց նուաժարն, ազգականիս՝ Գեորգին հետ վենետիկոյ կէտը պտըտեցանք, և կարող չեղանք կորսուած տղուն հետ քըն առգամ գտնել: Մինչդեռ այն խեղճ կնիկն կը շարշրկուի բանտին մէջ. օրերը կանցնին, և դատարոք զինքը յանցաւոր համարելով դատաստանը շուտ շուտ առաւ կը տանին, առանց ուզելու յայտնութիւններու, տեղեկութիւններու, աղայանաց սպասելու. ուստի կամ վաղը կամ միւս օր վճիռը պիտի հրատարակուի:

— Խեղճ Վիկտորինէ, գոյեց Վլաս, որ մինչդեռ մէկ կողմէն արտանց կ'ուրախանար իրաց այս կերպ իրեն յաջող ընթացք մ'առնելուն վրայ, միւս կողմանէ սակայն չէր կրնար արտին մէջ լռեցընել այն խղճմտանաց ձայնը՝ որ անդադար զինքը կը հալածէր, կանչելով իրեն. Մարդա սան, կրկնակի մարդասպան:

— Ուրեմն ինչպէս կ'երթայ, Պէքքո, հօրեղբորդ աղըրկան դատը, հարցուց Սիլվեստրա, որ վերէն նաւավարին ձայնը լսելով փութաց իջնել խանութը, վախնալով որ չլինի թէ Վլաս անխուհիւ խօսք մը բերնէն փախցընէ:

— Երբ բան չկայ, Սիլվեստրա տիկին. նոյնը կը զուրցէի նաև տագեղդ՝ թէ այն խեղճը հոն առանց յանցանք մ'առնենալու կը տանջուի, Աստուած գիտէ որ անպիտան ոճրագործի մը պատճառաւ: Ախ, թէ որ կարենամ գիտնալ թէ ո՞վ գողցեր է տղան, ապահով եղէք որ գահճին չէի թողուր զինքը խղդելու պաշտօնը կատարել:

— Այդպէս մի խօսիր, սիրելի Պէքքո, ըսաւ կեղծաւոր պառաւն. — մինչդեռ Վլաս գահճի անուրը լսելով բոլորովին գոյնը նետեց և նորա ամէն մէկ յիշերը գողալ սկսան. — Վրէժինդրութիւնն չար մեղք մի է, աւելցուց Սիլվեստրա, և Աստուած կը հրամայէ ներելու մեր թշնամեաց, ինչպէս ինքն ներեց իրեն խաչահանուաց:

— Ո՛հ սիրուն պառաւ, պատասխանեց Պէքքո ուսերը թօթուելով, խնդրեմ այդ տեսակ քարոզի խօսքերով զլուխս մի ցաւցըներ, որոնք ի գործնականին ամենեւին բանի մը չեն գար: Ելայինք, թէ որ ես բռնցի հարուած մի տամ քեզի, զուն պիտի ընդունիս զայն հանդարտ կենալով, թէ ընդ հակառակն ուրիշ մ'ալ գուն ինձ պիտի իջեցընես, և կամ գէթ երեսս պիտի ճանկըտես:

— Անկէ զատ, վրայ բերաւ Սիլվեստրա, ազգականդ դեռ անմեղ ալ չհրատարակուեցաւ:

— Ինչ բանի նկատմամբ կ'ուզես որ անմեղ հրատարակուի:

— Ինչ յանցանք որ գործած է:

— Բայց երբ ինքն անմեղ է:

— Սակայն վրան տարակոյս կայ:

— Ո՛վ է որ կը տարակուսի:

— Ժողովուրդն:

— Ոչ, ժողովուրդն չէ. ըսէ մանաւանդ չարագործներն: Խեղճ կինն տղու մի պէս անմեղ է:

— Բայց չեն գիտեր, այնպէս Սիլվեստրա տաքութեամբ, չեն գիտեր որ կան վկայողներ թէ տեսեր են զինքը որ տղուն բնակած տանը չորս զին կը չըլէր:

— Ամէնն ալ տախտուութիւնք են, ամէնն ալ գուր ամբաստանութիւնք, որք հնարուած են այն խեղճ արարածին չարիք հասցընելու գիտմամբ:

— Այդ ալ բաւական չէ, կ'ըսուի թէ զինքը ճամբուն վրայ տղան գիրկը տեսնող ալ եղած է:

— Ո՛վ է այդ դուրցողն. ուրիշ մէկը չի կրնար լինել, եթէ ոչ նոյն ինքն գողցողը, որ իրեն վրայէն որ և իցէ կասկած հեռու բռնելու համար՝ չարութեամբ այդպիսի փառահամբաւ լուրեր մէջ տեղ կը ֆալցընէ ազգականիս հակառակ,

որուն խեղճ ուսերուն վրայ հիմա ամէն կասկած, ամէն զրպարտութիւն կ'ուզեն բեռցրեն:

— Լսէ Պէքթօ, ըսաւ շուտ մը Սիլվեստրա, տեսնելով որ շատ առաջ գնաց խօսակցութիւնն, ես հարուստ չեմ, բայց ունեցածիս կէսը կոտ տայի զինքը բանտէն խալսելու համար:

— Ենորհակալ եմ, Սիլվեստրա տիկին, գիտեմ որ բարի սիրտ մ'ունիս: Բայց մինչև որ դառնայ Գէորգ Դարմանոցէն, ուր գնացեր է Վիկտորինէի տը-դան ընդունելու համար, պնակ մի կուսածեքքօ բեր ինծի. բայց նայէ որ սովորաւ կանէն աւելի միս գտնուի մէջը:

— Օ՛, ապրիս Պէքթօ, ըսաւ Վլաս՝ սկսելով պատուիրածը կատարել. տեսակ մը բաներ կան՝ որոնց վրայ լաւագոյն է շնտածել: Եթէ, ինչպէս, ապահով եմ, ազգականդ անմեղ է, պիտի տեսնես որ նաև դատաւորներն՝ նորա անմեղութեան վրայ համոզուած՝ իրեն՝ ի նպաստ վճիռ պիտի տան, և հետևաբար բանտէն պիտի ազատի: Բայց, յայտնի է, համբերութիւն պէտք է, և թողու որ արագութիւնն իւր ընթացքը կատարէ:

— Է՛հ, շատ աղէկ կը խօսիս դու Վլաս: Սէն աղոյմս փառք Հօրով կը լըմընայ: Սեւածը կ'ըսէ. Ո՛վ որ շանը պոչէն բռներ է՝ կրնայ զայն իրեն սեփականել:

Այս խօսքերս ըսելով Պէքթօ սկսաւ ուտել, բայց այնպիսի չկամութեամբ մի՛ որուն պատճառն ինքն ալ չէր գիտեր բացատրել:

Ձախորդութիւնք, ինչպէս նաև ուրախութիւնք, նախընթացաբար կը զգացուին տեսակ մի գաղտնի և անըմբռնելի խորհրդով, որք առաջ կը պատրաստեն ընդունելու զայն՝ որոց վրայ կը դիմեն: Եւ յիրաւի, քիչ մը վերջ՝ երեսի գոյնը դեղնած, աչքերը դուրս ցրցուած՝ խանութիւն չեմին վրայ տնկուեցաւ Գէորգ. և այնքան աստիկ էր նորա այլայլութիւնն՝ որ հոն հասնելով չկրցաւ բառ մ'իսկ արտաբերել:

— Գէորգ, կանչեց Պէքթօ, արագութեամբ սեղանէն ցայտելով, ինչ ունիս, ճօր է տղան:

— Տղան. Դարմանոցը չէ . . .

— Չկայ, մեռած է:

— Եթէ այդպէս լինէր՝ կը համակերպէի նախախնամութեան կամաց. բայց Դարմանոցին մէջ՝ ուր քու ինծի յանձնած նշաններովդ գնացի, զուրցեցին որ այն ժամուն և այն օրուան մէջ ամենեին տղայ ընդունուած չէ:

— Կարելի բան չէ, պատասխանեց Պէքթօ խղզուկ ձայնով:

— Երանի թէ չլինէր. բայց Դարմանոցին պաշտօնական գրեթե անխայտնի կը խօսին. և ամէն բան ինծի պարզապէս կ'երևցընեն՝ որ իմ որդիս ալ յափըլ տակուած պէտք է լինի:

— Միթէ կարելի բան է, վրայ բերաւ Սիլվեստրա պառաւն կեղծեալ զարմացմամբ:

— Բայց, զուրցեց նաւաժարն, վկայ կեցեր է տղան Դարմանոց տանող կնիկը. ինքը կրնայ այս բանիս մեկնութիւն մի տալ:

— Եղածն իմանալով, պատասխանեց Գէորգ, շուտով այդ Գենովափէ կնկան տունը գնացի. որուն կինն յանձներ էր նոր ծնածը . . .

— Ինչ ըսաւ քեզի, կտրեց խօսքը Պէքթօ անձկալից հետաքրքրութեամբ:

— Ոչինչ:

— Ոչինչ:

— Ինչպէս, հարցուցին Վլաս և Սիլվեստրա, որոյ աչքերն չար ուրախութեան փայլեր կ'արձրկէին:

— Այն խեղճ պառաւն երէկ իրիկուն մեռեր է:

— Մեռեր է, գոչեցին երկու չարագործներն ։

— Աստուած թող հոգւոյն հանգիստ շնորհէ . բայց լաւագոյն ըրած կը լինէր եթէ վաղը իրիկուն մեռնէր, գէթ բան մի կրնայինք խմանալ իրմէն . իսկ այժմ ոչինչ . դժբախտութիւն դժբախտութեան վրայ ։

— Կրնամ աւելի թշուառ լինել, հաւաքեց Գէորգ . առանց կնոջ, առանց զաւակի . բայց ինչո՞ւ չմեռայ պատերազմի դաշտին մէջ, քան թէ այս կերպ տան, լուէի ։

— Խեղճ Գէորգ, ըսին Սիլվեստրա և նորա տաղրն . իրարու հետ աչքի նշան մ'ընելով, և երկուքն 'ի միասին մէկդի երթալով, ոչ այնչափ իրենց գործոց ուղ գնելու՝ քան որչափ որ և իցէ փորձանքէ ազատ մնալու համար ։

Նաև այս անգամ անզգամութիւնն կը յաղթանակէր ։

Երբ երկու ազգականներն առանձին մնացին, Պէրբո հարկ համարեցաւ որ Գէորգ երթար փաստաբանին մօտ, և նորա ձեռքով ընդունէր շնորհք՝ խօսելու բանտին մէջ Վիտորինիի հետ . որով կարելի լինէր մօրը ձեռքով տեղեկութիւն մի ստանալ տղուն անյայտանալուն վրայդ ։ Իայց ոչ առանց իրաւանց Պէրբո, որ իւր ազգախումբեան մէջ անգամ խելացի խորհրդածութիւններ կ'ընէր շատ անգամ, իւր ազգականէն բաժնուելու ժամանակ ըսաւ իրեն .

— Նայէ, Գէորգ, սիրող խաղաղ բռնէ ։ Դժբախտ ես, իրաւ է . բայց միտքդ պահէ այս խօսքերս, որք հին առածի մը բառերն են . Զարիքէ մի՛ շատ անգամ բարիք կ'իյլէ ։ Յուսա Գէորգ . . . և ո՞վ գիտէ . . .

Այսպէս ըսաւ ազնիւ նաւավարն, և իւր խօսքերն այնպիսի ձև մ'ընելով վեր-լազուց՝ յորում կը տեսնուէր դժբախտութեանց ծայրը հասած սրտի մը խոր-հըրդաւոր նախախնամութեան վրայ դրած բովանդակ յոյսն ։

Շարունակելի

Հոռո

ԵՐ ԹԷ ԷՐ

Եթէ ազգային պարբերական հայերէն հրատարակութեանց մէջ սովորաբար գործա-ծուած սխալներում ցամկ մի չըմնելու լինէինք, կարծեմք համառօտ բառգրքի մ'ըստուա-րութեամբ պիտի հաւատարէր ։ — Այս սխալներէն մէկն ալ է « էր » վերջաւորութիւնն փո-խանակ « եր » ի, երբ հարկ լինի որ և իցէ բայի անցեալն « եմ » օժանդակ բային եզակի երրորդ դէմքին հետ գործածել ։ — Այսպէս կը գրեմ, զոր օրինակ, « չէր տեսէր, չէր գը-մացէր, բերէր էր, մնացէր էր » և այլն, և այլն, առանց միտ ղեկելու որ այդ « էր » վերջա-ւորութիւնն ոչ թէ պիտի համաձայնի իւր օժանդակ բային « էր » երրորդ դէմքին հետ, ալ իւրեք է ըստ օրինաց տառափոխութեամ յառաջ գալ գրաբարի « եալ » անցեալ դեր-բային վերջաւորութիւնն ։ Եւ յիշուի, մախմիք կը գրէին « Դմ տեսեալ էր, մեր գմացեալ էր, մոցա մեկմեալ էր » և այլն . բայց յետ ժամանակաց այդ « եալ » վերջաւորութիւնն կորոնցընելով իւր « ա » տառը՝ եղեր է « ել », որ կը գրուի միջին դարուց հայերեան մէջ, այսպէս « տեսել էր, մնացել էր » և այլն, և ըստ օրինաց փոխանակութեամ տառից « լ » կակուղ տառով փոխուեր է հուսկ ուրեմն « ր » մայ տառով հետ, և կը հնչուի այժմ « տեսել էր, չէր մայեր, անցեր էր », և ոչ թէ « տեսէր, մայէր, անցէր » և այլն, որ յայտ մի սխալ է ըմբռնէմ ուղղագրութեամ ։

Գ. Ա. Վ. ՏԻՐՈՅԵԱՆ